

ДВНЗ
«Українська академія банківської справи
Національного Банку України»

Препринт серії № UABS CP/2013/012

Приходько І.П.
студент групи ЗМП-11

**ОРГАНІЗАЦІЙНО – ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ**

Загальна характеристика роботи

Постановка проблеми. Для кожної країни запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму є питанням національної безпеки. Відмивання кримінальних доходів – це не тільки кримінальні дії, а й систематична загроза для фінансових ринків країни і для корпоративного сектору взагалі.

Протягом останніх десятиліть легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, набула у світі широкого розповсюдження. Ускладнилася і структура злочинних операцій з “відмивання” доходів. Організовані злочинні угруповання, використовуючи слабкість національних систем регулювання фінансової системи, здійснюють гнучкі та швидкі операції з переведення та переміщення активів через національні кордони, вміло маніпулюють розбіжностями в режимах регулювання підприємницької діяльності, використовуючи банківські системи. Активний розвиток світової фінансової системи, постійне удосконалення існуючих та поява нових технологій дозволяє все швидше проводити фінансові операції. У зв’язку з цим проблема боротьби з відмиванням коштів, або фінансуванням тероризму набула глобальних масштабів. Процес легалізації брудних коштів сьогодні являє собою складну схему послідовних дій, спрямованих на заплутування істинних джерел кримінальних капіталів завдяки трансформації одних активів в інші шляхом численних та різноманітних фінансових операцій. Сучасні масштаби можливостей тих, хто професійно займається відмиванням грошей, необмежені. Саме тому непросте завдання з протистояння небезпеці, пов’язаній з відмиванням, постає як перед правоохоронними та іншими контролюючими органами, так і перед фінансовими установами. Використання слабких сторін фінансової системи з метою легалізації незаконних доходів і фінансування тероризму загрожує національній безпеці, становить серйозну небезпеку для розвитку національної економіки, ставить під загрозу відносини з іншими державами, а також негативно впливає на міжнародний імідж України.

Актуальність теми. Проникнення в легальний бізнес доходів, одержаних незаконним шляхом, становить серйозну небезпеку для національної економіки будь-якої країни, зумовлює суттєву залежність економічної системи від злочинних надходжень і сприяє встановленню контролю злочинних угруповань над найбільш привабливими галузями національної економіки.

У “Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму на період до 2015 року”, що затверджена Кабінетом Міністрів України в березні 2011 року, відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, визнано системною загрозою для фінансових ринків і національної економіки України в цілому.

Основною складовою системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, є система державного

фінансового моніторингу. Вона має, з одного боку, відповідати міжнародним вимогам, а з другого – максимально враховувати існуючу фінансову систему, соціально-економічні і культурні особливості, правові та правоохоронні традиції держави.

Проблема легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму носить загальний міжнародний характер і пов'язана з такими небезпечними соціальними явищами, як організовані злочинні угруповання, криміналізація фінансових установ, фінансування тероризму. Глобалізація процесів у світовій економіці неминуче веде до зростання злочинів транснаціонального масштабу. Зростання кількості випадків участі банків у процесі відмивання брудних грошей. Це завдає відчутних збитків кредитним установам, підриває до них довіру добропорядних вкладників та становить одну з головних загроз економічній безпеці держави. Питання відмивання доходів саме через банківську систему залишається найбільш актуальним і проблемним, оскільки саме з використанням банківської системи “відмивати гроші” можна систематично, чого і вимагає злочинна діяльність.

З розвитком міжнародних зв'язків та інтеграції України до світового економічного простору зростає питома вага міжнародної та зовнішньоекономічної складової кримінальних фінансових операцій. Особливу небезпеку стосовно зазначених процесів являє концентрація кримінальних інтересів на організації значного витоку незаконно одержаних капіталів за кордон з їх подальшою легалізацією. Тому особливо гостро постає питання побудови ефективного національного механізму протидії відмиванню доходів/фінансуванню тероризму з урахуванням національних особливостей країни.

Ступінь розробленості теми. Дослідженню фінансового моніторингу як головного інструменту у сфері відмивання активів, одержаних злочинним шляхом, присвячені праці учених і практиків А.В.Базилюка, О.І.Барановського, О.М.Бережного, С.Г.Гуржія, О.О.Глущенко, С.О.Дмитрова, В.М.Кірсанова, В.Л.Кротюка, Д.А.Леонова, В.М.Поповича, М.М.Прошуніна, О.В.Турчинова, С.М.Ярового.

Теоретичні та практичні питання фінансового моніторингу вивчалися науковцями з різних галузей права: кримінального права та кримінології (О.Г.Волеводз, О.М.Джужа, О.Г.Кальман, І.Є.Мезенцева та ін.), фінансового права (О.М.Горбунова, О.Б.Росоляк та ін.), адміністративного права та процесу (С.А.Буткевич, А.О.Клименко, О.Є.Користін, Ю.М.Лисенков, Є.В.Павліченко, О.І.Римарук, О.П.Рябченко та ін.).

Проблеми та перспективи розвитку системи фінансового моніторингу в Україні знайшли відображення в роботах П.П.Андрушко, О.О.Балануци, Б.С.Болоського, В.А.Журавля, О.О.Куришко, В.О.Мандибури.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є дослідження сутності механізму діяльності суб'єктів фінансового моніторингу та організаційно-правових основ його функціонування, методів та процедур запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, вироблення на підставі

цього пропозицій щодо вдосконалення механізму протидії легалізації кримінальних доходів/фінансуванню тероризму.

Для досягнення поставленої в роботі мети були розв'язані такі завдання:

- розглянути сутність та складові механізму фінансового моніторингу;
- розглянути функції та завдання суб'єктів державного фінансового моніторингу;
- охарактеризувати вітчизняну нормативно-правову базу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- проаналізувати недоліки механізму запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- розробити напрями щодо удосконалення механізму діяльності суб'єктів державного фінансового моніторингу в Україні.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються при організації і здійсненні фінансового моніторингу в Україні. **Предметом дослідження** є організаційно-правові засади фінансового моніторингу в Україні, норми, що його регламентують та практика їх реалізації.

Методи дослідження. Вирішення поставлених завдань здійснювалося з урахуванням сучасної наукової думки і чинного законодавства. Методологічну та інформаційну основу дослідження склали матеріали навчального посібнику “Фінансовий моніторинг в банку” С.О. Дмитрова, В.В. Коваленко, посібнику “Відмивання” грошей: сутність та шляхи запобігання” О.І. Барановського, посібнику “Виявлення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (оперативно-розшуковий аспект)” В.А. Некрасова, матеріали періодичних видань, нормативно-правові акти у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, матеріали Державної служби фінансового моніторингу України та Національного банку України, інші офіційні джерела інформації, ресурси мережі Інтернет, зокрема в роботі використовувались методи узагальнення, аналізу та синтезу, порівняння.

Останнім часом в Україні зроблені реальні кроки для протидії відмиванню “брудних грошей” зокрема: внесено суттєві зміни та доповнення до Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму”, Закону України “Про банки і банківську діяльність”.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані результати мають науково-теоретичне значення (висновки дослідження можуть бути використані для подальшого удосконалення правових засад організації фінансового моніторингу в Україні) та практично-прикладне значення (одержані висновки можуть бути використані для вдосконалення практичної діяльності суб'єктів фінансового моніторингу, а матеріали роботи можуть

бути використані в навчальному процесі під час викладання курсу “Правові основи фінансового моніторингу в Україні”.

Структура дипломної (магістерської) роботи. Структура роботи визначається метою та завданнями дослідження, відповідає логіці наукового пошуку, композиційно складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 121 сторінку друкованого тексту, у тому числі 4 рисунки, 2 таблиці та 5 додатків. Список використаних джерел містить 53 найменування.

Основний зміст

Перший розділ “Теоретико – правові основи державного фінансового моніторингу” поділяється на три підрозділи, в яких розглянута система фінансового моніторингу в Україні, досліджено міжнародні стандарти у сфері боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, розкрито сутність і методи легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом/фінансування тероризму.

У підрозділі 1.1. *“Система державного фінансового моніторингу”* досліджено світову практику застосування систем контролю за протидією легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та встановлено, що використовуються, зокрема системи: звітування про значні за обсягом операції; звітування про сумнівні операції; заборона проведення великих за обсягом угод з готівкою без участі професійного посередника тощо. В Україні ж реалізується змішана модель контролю. Сучасне законодавство України визначає фінансовий моніторинг як сукупність заходів, які здійснюються суб’єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу. Тобто система фінансового моніторингу складається з двох рівнів – первинного та державного.

У свою чергу, державний фінансовий моніторинг є сукупністю заходів, які здійснюються суб’єктами державного фінансового моніторингу та спрямовані на виконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму. Водночас розрізняють:

1. Державний фінансовий моніторинг Спеціально уповноваженого органу – сукупність заходів із збору, обробки та аналізу зазначеним органом інформації про фінансові операції, що подається суб’єктами первинного і державного фінансового моніторингу та іншими державними органами, відповідними органами іноземних держав, а також заходів з перевірки такої інформації згідно із законодавством України. На сьогодні Спеціально уповноваженим органом є Державна служба фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг України), завдання, функції та права якої визначені у Розділі IV Закону України від 28.11.2002 № 249-IV (із змінами і доповненнями) *“Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму”* (далі – Закон).

2. Державний фінансовий моніторинг інших суб’єктів державного фінансового моніторингу – сукупність заходів, які здійснюються Національним банком України, Міністерством фінансів України, Міністерством юстиції України, Міністерством транспорту та зв’язку України (з грудня 2010 року Міністерство інфраструктури України), Міністерством економіки України (з грудня 2010 року Міністерство

економічного розвитку і торгівлі України), Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, спрямованих на виконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму. Повноваження зазначених суб'єктів державного фінансового моніторингу визначені у статті 14 Закону.

Розглянута методика боротьби з відмиванням та встановлено, що вона ґрунтується щонайменше на трьох правових частинах: кримінально-правовій, економіко-правовій та адміністративно-правовій і у відповідності із ними, в Україні:

1. встановлено особливий порядок контролю та організації реєстрації фінансових операцій суб'єктами первинного фінансового моніторингу (перелік суб'єктів визначено у частині другій статті 5 Закону) з визначенням певних форм документів, пов'язаних із його здійсненням;

2. визначені обов'язки суб'єктів первинного фінансового моніторингу (стаття 6 Закону) стосовно надання відповідної інформації Держфінмоніторингу України;

3. у суб'єктах первинного фінансового моніторингу забезпечено призначення працівників, відповідальних за проведення фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

4. встановлено порядок взяття на облік Держфінмоніторингом України фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу;

5. криміналізовано легалізацію злочинних доходів (зокрема Кримінальним кодексом України розширено перелік дій, які становлять об'єктивну сторону складу злочину "Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом"; врегульовано можливість притягнення до кримінальної відповідальності за злочин "відмивання" в разі вчинення предикатного злочину за межами України; встановлено, що суб'єктом злочину може бути також особа, яка вчинила предикатний злочин; визнано злочином повторне умисне неподання Держфінмоніторингу України інформації про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу; визнано злочином незаконне розголошення інформації, яка надається Держфінмоніторингу України).

6. Встановлені повноваження та компетенція державних органів, які мають безпосереднє відношення до запобігання та протидії легалізації злочинних доходів; визначаються основні принципи співробітництва цих органів при виявленні злочинів, пов'язаних з відмиванням коштів тощо.

У підрозділі 1.2. "Сутність явища легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом" розглянуто сутність явища легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, здійснено аналіз законодавства з питань протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом деяких зарубіжних країн. Досліджено процес "відмивання" "брудних" грошей, а також найбільш поширені способи (методи) легалізації доходів, як у світовій

практиці, так і в Україні. За своєю сутністю легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, є процесом, який спрямований на надання правомірного вигляду, володінню, користуванню або розпорядженню доходами або вчинення дій, спрямованих на приховування джерел походження таких доходів. Україна, як і будь-яка країна, має свої особливості у предикатних злочинах щодо легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, найбільш розповсюдженими формами серед яких є: ухилення від сплати податків і відтік капіталів за кордон (як правило, на користь бенефіціарів з офшорних територій) та корупційні дії осіб, що обіймають владні посади.

У підрозділі 1.3. *“Міжнародні стандарти у сфері боротьби з легалізацією кримінальних доходів”* розглянуто міжнародні організації, що здійснюють боротьбу з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, та проведено аналіз міжнародних документів, які визначають міжнародні стандарти у сфері запобігання та протидії “відмиванню” кримінальних доходів, зокрема Директиви Європарламенту, Конвенції Ради Європи та Ради Безпеки ООН, Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) та Дев’ять спеціальних рекомендацій FATF.

Другий розділ “Правові засади аналізу діяльності суб’єктів державного фінансового моніторингу” поділяється на чотири підрозділи.

У підрозділі 2.1. *“Правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні”* проаналізовано правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні та встановлено, що в Україні законодавством досить чітко визначені функції, права та обов’язки суб’єктів фінансового моніторингу, як первинного так і державного щодо здійснення фінансового моніторингу.

У підрозділі 2.2. *“Правові засади організації та проведення перевірок банків України з питань здійснення фінансового моніторингу”* досліджено порядок організації та проведення перевірок банків з питань фінансового моніторингу. Дослідженням встановлено, що зоною підвищеного ризику відмивання злочинних доходів є банківська сфера. Це зумовлено тим, що, по-перше, вона є своєрідною ареною боротьби за перерозподіл власності, де беруть участь як “чисті”, так і “брудні” гроші. По-друге, “відмиті” гроші зазвичай розміщуються на банківських рахунках, які часто відкриваються на підставних осіб, фіктивні імена або від імені осіб і організацій, що діють за дорученням інших одержувачів прибутку. Відбувається масове перекачування капіталів через банківські структури за кордон. Отож, найбільшу частку повідомлень про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу надають Держфінмоніторингу України саме банки, які у свою чергу, відповідно до вимог Закону є об’єктами перевірок з боку Національного банку України.

У підрозділі 2.3. *“Нагляд на основі оцінки ризиків використання послуг банків з метою відмивання кримінальних доходів в цій системі”* розглянуто систему нагляду Національного банку України на основі оцінки ризиків за використанням банківських послуг з метою відмивання кримінальних доходів. У контексті банківської системи, нагляд на основі оцінки ризиків

визначає сфери діяльності, які в сукупності можуть становити неприйнятний для неї рівень ризику. Коли йдеться про високоризикові види діяльності або види діяльності, що стали особливо ризиковими через ринкові умови, Національний банк України має на меті здійснювати відповідний вплив на банківську систему, через взаємодію з нею, за допомогою безпосереднього нагляду, а також через відповідні нормативно-правові акти Національного банку України. У ситуаціях, коли конкретний банк не управляє належним чином своїми ризиками, Національний банк України вживає відповідних заходів впливу до керівництва банку з метою приведення його дій у відповідність до основоположних принципів надійної банківської діяльності.

У підрозділ 2.4. *“Правовий статус Спеціально уповноваженого органу”* досліджено питання утворення Спеціально уповноваженого органу, а також його повноваження, функції, завдання тощо. За результатами дослідження встановлено, що Держфінмоніторинг України утворений для реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, діє як національний центр фінансової розвідки з відповідними повноваженнями органу такого типу, до основних завдань і функцій якого відноситься збирання, оброблення і аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформації, що може бути пов'язана з підозрою у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму.

Третій розділі “Підвищення ефективності функціонування механізму діяльності суб’єктів державного фінансового моніторингу в Україні” складається із трьох підрозділів, в яких висвітлено шляхи підвищення ефективності функціонування системи державного фінансового моніторингу.

У підрозділі 3.1. *“Шляхи підвищення ефективності здійснення фінансового моніторингу в банківській сфері з боку Національного банку України”* проаналізовано нормативно-правові акти Національного банку України з питань здійснення банками фінансового моніторингу, з питань застосування санкцій/заходів впливу за порушення банками вимог відповідного законодавства, а також наведено статистичні дані щодо заходів впливу, застосованих Національним банком України до банків протягом 2010 – 9 місяців 2012 років. Разом з тим, автором дипломної роботи зроблено висновок про те, що лише застосуванням до банків заходів впливу та санкцій, Національний банк України не підвищить ефективність здійснення фінансового моніторингу банками. Окрім превентивних методів, необхідно вдосконалювати національне законодавство, з метою імплементації рекомендацій та найкращого міжнародного досвіду у цій сфері. Зокрема, насамперед необхідно привести національне законодавство у відповідність до нових стандартів FATF (прийняті у лютому 2012 року), у тому числі, з метою уникнення потрапляння Україною до “чорного списку”, після чого, суб’єкти державного фінансового моніторингу, зокрема і Національний банк України повинні будуть привести свої нормативно-правові акти у

відповідність до вимог нового національного законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

У підрозділі 3.2. “Удосконалення системи контролю Спеціально уповноваженим органом” здійснено аналіз проведеної Держфінмоніторингом України роботи у 2011-2012 роках та зроблено висновок, що удосконалення системи контролю Держфінмоніторингом України – це безперервний процес співробітництва з міжнародними організаціями та установами, які опікуються питаннями протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, заходи з координації і взаємодії суб’єктів державного фінансового моніторингу та інших державних органів, надання методичної допомоги суб’єктам первинного фінансового моніторингу, а також організація наглядової діяльності за ними.

Виходячи з цього, стратегічними завданнями Держфінмоніторингу України повинні бути заходи з:

- удосконалення законодавства у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

- утвердження Україною статусу надійного партнера міжнародної спільноти у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

- проведення національної оцінки ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму;

- розвитку та удосконалення єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

- організації та координації роботи з перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів органів державної влади з питань фінансового моніторингу та працівників суб’єктів первинного фінансового моніторингу, відповідальних за проведення фінансового моніторингу щодо боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму на базі Навчально-методичного центру Держфінмоніторингу України.

У підрозділі 3.3. “Взаємодія з іншими суб’єктами державного фінансового моніторингу” досліджено організацію міжвідомчої взаємодії у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та встановлено, що пріоритетну роль у системі державного фінансового моніторингу відіграє Держфінмоніторинг України, який має активно співпрацювати з регуляторами та іншими державними органами у сфері дотримання та подальшої розбудови законодавства з питань запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму. Пріоритетне місце у розв’язанні питань боротьби з організованою злочинністю у сфері економіки мають посідати нормативно визначені ефективні, дієві, неупереджені та своєчасні заходи суб’єктів державного фінансового

моніторингу, що сприятимуть проведенню відповідних заходів суб'єктами первинного фінансового моніторингу, а також правоохоронними органами.

Четвертий розділ “Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях” складається із двох підрозділів та присвячений питанням охорони праці на досліджуваному об'єкті.

У підрозділі 4.1. “Правові засади охорони праці, протипожежної безпеки та цивільного захисту в Національному банку України” розглянуті правові засади організації цивільного захисту, протипожежної безпеки, охорони та гігієни праці в Національному банку України. Зокрема досліджено нормативно-правові акти Національного банку України, а саме Інструкцію з охорони праці для службовців Національного банку України, Інструкцію з охорони праці для користувача персональної електронно-обчислювальної машини в Національному банку України, Інструкцію з пожежної безпеки в установах Національного банку України, Положення про цивільний захист (цивільну оборону) Національного банку України.

У підрозділі 4.2. “Аналіз умов праці у відділі перевірок банків Департаменту фінансового моніторингу Національного банку України” здійснено відповідний аналіз та на підставі проведеного аналізу стану санітарно-гігієнічних умов праці, пожежної безпеки, техніки безпеки у відділі перевірок банків Департаменту фінансового моніторингу Національного банку України було зроблено висновок, що організація роботи в ньому з цих напрямків, відповідає державним стандартам і є задовільною, окрім умов освітлення. У зв'язку з чим, автором дипломної роботи надані рекомендації щодо необхідності приведення фактичного значення освітленості приміщення у відповідність до вимог державних стандартів.

Висновки

Виходячи із завдань роботи, які були сформульовані у вступі, зроблено такі основні висновки:

1. Боротьба з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму швидко набула світового розмаху. Економічні методи протистояння організованій злочинності і тіньовому бізнесу довели свою життєздатність ще в період їх застосування виключно проти сфери розповсюдження наркотиків і психотропних речовин.

2. Сьогодні бути учасником боротьби з відмиванням брудних грошей означає належати до цивілізованого світу. Україна у цьому питанні заявила про себе як про цивілізовану державу, розробивши дієву методологію боротьби з незаконними доходами. В Україні на законодавчому рівні система запобігання злочинам та іншим правопорушенням, пов'язаним з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, створена. Визначені органи та підрозділи, на які покладено функції щодо контролю за фінансовими потоками, протидії та боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму.

3. В Україні система фінансового моніторингу складається з двох рівнів – первинного та державного. До суб'єктів державного фінансового моніторингу Законом віднесено: Національний банк України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Міністерство транспорту та зв'язку України, Міністерство економіки України, Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку, національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, а також Держфінмоніторинг України, до суб'єктів первинного фінансового моніторингу – банки, страховики, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи; платіжні організації, члени платіжних систем, еквайрингові та клірингові установи; товарні, фондові та інші біржі; професійні учасники ринку цінних паперів; компанії з управління активами; оператори поштового зв'язку, інші установи, які проводять фінансові операції з переказу коштів; філії або представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які надають фінансові послуги на території України; спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу та ін., однак переважна більшість повідомлень про підозрілі трансакції надходить саме від банків.

4. Діюча в Україні нормативно-правова база у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму є достатньою, про що свідчить прийняте 28 жовтня 2011 року рішення FATF про виключення України з так званого "сірого списку".

5. За своєю сутністю легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, є процесом, який спрямований на надання правомірного вигляду, володінню, користуванню або розпорядженню доходами або вчинення дій, спрямованих на приховування джерел походження таких доходів.

Можливість вільно розпоряджатися доходами, що одержані злочинним шляхом, спонукає до зростання предикатних злочинів; проблема боротьби з легалізацією незаконно отриманих доходів є міжнародною проблемою, яка супроводжується такими злочинами, як корупція, тероризм, торгівля наркотиками, зброєю, людьми та ін., тому для боротьби з цим явищем потрібно задіяти не тільки внутрішньодержавні важелі окремо взятої країни, як то: економічні, правові, інформаційні тощо, але й постійно піддавати вдосконаленню міжнародне співробітництво.

6. Україна, як і будь-яка країна, має свої особливості у предикатних злочинах щодо легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, найбільш розповсюдженими формами серед яких є: ухилення від сплати податків і відтік капіталів за кордон (як правило, на користь бенефіціарів з офшорних територій) та корупційні дії осіб, що обіймають владні посади. При цьому, для національної економіки особливо гостро стоїть проблема ухилення від сплати податків, шляхом конвертації коштів у готівку, зокрема, через те, що даний вид злочину чинним українським законодавством не віднесено до переліку предикатних щодо відмивання коштів.

7. Потреба в державній системі контролю щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму нині є очевидною. Такий контроль у поєднанні з ефективним розслідуванням предикатних правопорушень дає змогу створити ефективну систему протидії незаконному бізнесу. Ризик потрапити у сферу контролю справляє стримуючий вплив на розвиток організованої злочинності.

8. Удосконалення механізму діяльності суб'єктів державного фінансового моніторингу в Україні повинно здійснюватися у таких напрямках:

- удосконалення законодавства у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму з метою подальшої практичної імплементації нових міжнародних стандартів;

- утвердження Україною статусу надійного партнера міжнародної спільноти у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

- проведення національної оцінки ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

- розвиток та вдосконалення єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

- розвиток та удосконалення, відповідно до компетенції суб'єктів державного фінансового моніторингу, регулювання та нагляду діяльності відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу з метою забезпечення виконання ними законодавства, яке регулює відносини у сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

9. За результатами аналізу організації та виконання Національним банком України заходів з охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях

можна зробити висновок, що правильний підхід до організації охорони праці в установі, грамотне використання різних нематеріальних способів стимулювання працівників дають останнім необхідне почуття надійності, стабільності й зацікавленості керівництва у своїх співробітниках створення оптимальних умов праці та відпочинку, раціональне освітлення та розміщення обладнання на робочих місцях, здоровий спосіб життя, усунення шкідливих звичок, правильний режим харчування і відпочинку, уникнення стресів та психологічних травм – запорука безпеки життєдіяльності працівників банківської сфери та ефективної їх роботи.

Анотація

Приходько І. П. “Організаційно – правові засади фінансового моніторингу в Україні”.

Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного Банку України”, м. Суми, 2013.

У дипломній роботі представлена організована в Україні система фінансового моніторингу, її структура та функції суб’єктів фінансового моніторингу, висвітлено правові засади аналізу діяльності суб’єктів фінансового моніторингу, досліджено правовий статус Держфінмоніторингу України, проаналізовано заходи, які здійснює Національний банк України щодо запобігання використанню банків для відмивання кримінальних доходів, а також шляхи підвищення ефективності здійснення фінансового моніторингу в банківській сфері з боку Національного банку України. Запропоновані заходи щодо удосконалення в Україні механізмів протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, Держфінмоніторинг України, відмивання доходів, протидія легалізації.

Аннотация

Приходько И. П. “Организационно - правовые основы финансового мониторинга в Украине”.

Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, г. Сумы, 2013.

В дипломной работе представлена организованная в Украине система финансового мониторинга, ее структура и функции субъектов финансового мониторинга, освещены правовые основы анализа деятельности субъектов финансового мониторинга, исследован правовой статус Госфинмониторинга Украины, проанализированы меры, предпринимаемые Национальным банком Украины относительно предотвращения использования банков для отмывания криминальных доходов, а также пути повышения эффективности осуществления финансового мониторинга в банковской сфере со стороны Национального банка Украины. Предложены меры по совершенствованию в Украине механизмов противодействия легализации доходов, полученных преступным путем.

Ключевые слова: финансовый мониторинг, Госфинмониторинг Украины, отмывание доходов, противодействие легализации.

Annotation

I. Prykhodko. “Organizational and legal basis of Financial Monitoring in Ukraine”.

State High Education Institution “Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine”, Sumy, 2013.

The graduation work presents the system of financial monitoring which was created in Ukraine, its structure and functions of financial monitoring entities; highlights the legal basis of analysis of the subjects of financial monitoring; researches the legal status of the State service for financial monitoring of Ukraine; analyzes the measures which were implemented by the National Bank of Ukraine to prevent the use of banks for the laundering of the proceeds from crime, as well as the ways to improve the efficiency of financial monitoring in the banking sector by the side the National Bank of Ukraine.

The measures to improve the mechanisms of counteraction the legalization of proceeds from crime in Ukraine are proposed.

Key words: financial monitoring, State Financial Monitoring Service of Ukraine, money laundering, AML.